

Natúrpark létrehozása Magyarországon

A **natúrpark** helyi közösségek által létrehozott tájszintű együttműködés, melynek célja az érintett tájak természeti és kulturális örökségének a megőrzése, bemutatása és a vidék fejlődését elősegítő hasznosítása. A natúrpark az integratív védelem elvére építve a tájat és a természetet nem a tájban élő embertől, hanem azt vele együtt hasznosítva kívánja védeni.

Natúrpark alapításának szakmai, jogi és szervezeti kereteit, feltételeit, valamint a címadományozás folyamatát a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény, valamint a 6/2020. (III.25) AM rendelet rögzíti.

A natúrpark elnevezés használatának néhány fontosabb szakmai és szervezeti-működési feltétele

- minimum három települési önkormányzat összefogása szükséges egy natúrpark létrehozásához;
- a natúrpark minimális területmérete 10 000 hektár;
- az érintett települések teljes közigazgatási területe képezze a natúrpark részét; kivételt kizárólag a főváros és a megyei jogú városok képezhetnek;
- a natúrpark címre pályázó területek egy részének hazai és/vagy közösségi természetvédelmi oltalom alatt kell állnia;
- a natúrpark kezdeményezésben részt vevő szervezeteknek határozott, világos fejlesztési célokat kell megfogalmazniuk, amelyek összhangban vannak a nemzeti szintű vidékfejlesztési és természetvédelmi prioritásokkal.
- az együttműködésben részt vevő települési önkormányzatoknak és egyéb szervezeteknek a natúrpark képviselőjére és az operatív feladatok koordinálására, végrehajtására **létre kell hoznia vagy ki kell jelölnie egy jogi személyiséggel rendelkező munkaszervezetet (célszerűen alapítványt vagy egyesületet).**

(A Közép-Tisza-völgyi Natúrpark munkaszervezetének a Közép-Tisza-völgyi Népfőiskolai Társaságot, mint jogi személyt kívánjuk kijelölni. Jelenleg 18 natúrpark van Magyarországon).

A natúrparki névhasználati jogosultság megszerzésének folyamata

A natúrparki névhasználati jogosultság adományozásának fontos feltétele, hogy a natúrparki közösségnek – célszerűen a natúrparki munkaszervezet koordinálásával, szükség szerint

szakmai közreműködők bevonásával – össze kell állítani a natúrpark megalapozó dokumentációját, amely alátámasztja, hogy az érintett szervezetek által kezdeményezett együttműködés megfelel a natúrparkkal szembeni szakmai és szervezeti-működési elvárásoknak. A tanulmány része az érdekeltek bevonásával elkészített natúrparki fejlesztési koncepció, amelynek tervezési időszaka 5 év.

A megalapozó natúrparki szakmai háttér tanulmányt a természetvédelemért felelős minisztérium natúrparkokért felelős részlegének szakemberei véleményezik, a folyamatba bevonva a működési területével érintett nemzeti park-igazgatóságot és a Magyar Natúrpark Szövetséget.

Az eredményesen zárult egyeztetési szakaszt követően a natúrpark munkaszervezete a természetvédelemért felelős miniszternél kezdeményezheti a natúrparki cím adományozását. Pozitív elbírálás esetén a miniszter a natúrpark elnevezés használatához történő hozzájárulást a natúrparki munkaszervezettel kötött megállapodás keretében adja meg.

A natúrparki névhasználati jogosultság használata

A natúrpark elnevezést kizárólag azok a térségi együttműködéseket képviselő szervezetek használhatják, amelyek rendelkeznek a természetvédelemért felelős miniszter hozzájárulásával, illetve kizárólag a kérelemben nevesített területekre.

A névhasználathoz való hozzájárulás határozatlan időtartamra szól, azonban 5 évente felülvizsgálatra kerül. A hozzájárulással, annak felülvizsgálatával és esetleges visszavonásával kapcsolatos feltételeket a 6/2020. (III.25) AM rendelet szabályozza.

A magyar natúrparkok legfontosabb jellemzői

- ❖ Jellemzően összetartozó táji egységet alkotnak.
- ❖ Gazdag természeti és kulturális örökséggel rendelkeznek, melyek egy része országos vagy helyi szintű természetvédelmi oltalom alatt áll.
- ❖ A natúrpark területét érintő tevékenységek, fejlesztések tervezése és megvalósítása során a fenntarthatóságot tartják szem előtt, a gazdasági, társadalmi és környezeti szempontok közötti összhangra törekedve úgy, hogy a natúrparkok területén élő lakosság boldogulása biztosítható legyen, illetve a táj élővilágának életfeltételei javuljanak, fennmaradjanak.

- ❖ Alkalmasak a táji, természeti és kulturális örökségen alapuló, azokat bemutató és a fenntartásukhoz hozzájáruló turizmusra, rekreációra, s ehhez rendelkeznek a szükséges turisztikai infrastruktúrával, illetve törekszenek annak kialakítására.
- ❖ Létük és tevékenységük a települési önkormányzatok és egyéb helyi, térségi szereplők közötti valós együttműködésen alapul, amit létrehozásuk során hivatalos formában is kinyilvánítanak. Operatív feladataikat közösen kialakított és elfogadott célok és stratégia mentén hajtják végre, tevékenységüket, eredményeiket rendszeresen értékelik.
- ❖ A natúrpark képviselőjére és az operatív feladatok koordinálására, végrehajtására jogi személyiséggel rendelkező **„munkaszervezetet” hoznak létre.**

A natúrparkok főbb tevékenységi területei

Natúrparkjaink – az európai gyakorlattal összhangban – a „négy pilléres natúrparki modell” mentén végzik tevékenységüket. A négy szakmai pillér: a természeti-táji örökség megőrzése, a környezeti nevelés és szemléletformálás, a vidékfejlesztés, valamint a turizmus, rekreáció. A hazai sajátosságok figyelembevételével egyfajta átfogó jellegű, „nulladik” pillérként fogalmazódott meg a táji léptékű együttműködés szerepe. A helyi közösségek közötti összefogás elősegítésével ugyanis olyan tartalékok szabadíthatók fel, amelyek számottevő mértékben hozzájárulhatnak vidéki közösségek és táji örökségünk megmaradásához.

A natúrparkok főbb tevékenységi területei a „négy pilléres modell” alapján a következők:

- 1. pillér** – A természeti és kulturális örökség védelme: a táj és a kulturális értékek gondozása, ápolása és megőrzése. A táj érdemes karakterelemeinek és a tájértékeknek védelme, az élőhelyek, fajok fennmaradását szolgáló tudás és ismeretek alkalmazása.
- 2. pillér** – Környezeti nevelés, szemléletformálás: a helyi lakosság és a natúrpark területére érkező látogatók szemléletének formálása a helyi természeti és kulturális örökségek, valamint a megőrzésükre tett erőfeszítések bemutatásán keresztül.
- 3. pillér** – Vidékfejlesztés: a természeti és kulturális örökségen, valamint a táji adottságokon alapuló, a táji értékeket a helyi közösségek bevonásával megőrző,

gyarapító fejlesztések támogatása (pl. helyi termékek, piacok, a megőrzést és bemutatást támogató infrastruktúra fejlesztése, gazdasági együttműködések).

- 4. pillér** – Turizmus és pihenés: a táj szépségére, harmóniájára, természeti és kulturális adottságaira, sajátos értékeire építő és azt fenntartó turisztikai és rekreációs kínálat megfogalmazása, a gyógyulást és pihenést elősegítő termékfejlesztés, desztináció-építés, turisztikai piacra vitel, közös értékesítés segítése, támogatása.